

DOKTORANTŪROS STUDIJŲ DALYKO SANDAS

Dalyko pavadinimas	Mokslo kryptis (šaka) kodas	Fakultetas	Katedra
Visuomenės modernėjimas XIX amžiuje (imperinis modelis)	Istorija ir archeologija H 005	Istorijos	Istorijos teorijos ir kultūros istorijos / Lietuvos istorijos institutas

Studijų būdas	Kreditų skaičius ECTS	Studijų būdas	Kreditų skaičius
paskaitos		konsultacijos	1,0
individualus	4	seminarai	2,5

Viso kreditų: 7,5

Dalyko anotacija
XIX amžiaus visuomenės pokyčiai suvokiami kaip daugialypis virsmas, vedantis į šiuolaikinės visuomenės tapimą. Imperinių visuomenių modernizacijos tendencijos ir kryptys pateikiami kaip linijinė pažanga ir XIX a. Europos valstybių bei visuomenių siekiamybė. Modernizacija vertinama per dichotominę (pastangos keisti valstybių politinę, socialinę ir ekonominę sistemas, pereiti iš tradicinės agrarinės į industrinę visuomenę), istorinę (modernėjimo aprašymas) ir instrumentinę (būdai keisti visuomenę ir kontroliuoti jos transformacijas) perspektyvas. Imperinis modernizacijos modelis buvo būdingas Rusijos imperijai (taip pat Habsburgų ir Osmanų imperijoms) ir aktualus vadinamosioms Vakarų gubernijoms. Joje modernizacija, apėmusi politinę, socialinę, teisinę, ekonominę ir kultūrinę sritis, vyko pirmiausia „iš viršaus“, bet tai neeliminavo dalies visuomenės angažavimosi į modernizacijos projektus. Aiškinamasi modernizacijos perspektyvos, jos stabdžiai ir kritika. Visuomenės atsakas į modernizacijos iššūkius – tai švietimo sistemos pokyčiai, mokslo raida, individualizmo ir nacionalizmo apraiškos, politiniai, kariniai, etniniai ir socialiniai konfliktai, feminizmas, antisemitizmas, modernių draugijų ir asociacijų veikla, pilietinės visuomenės užuomazgos, tautiniai ir kultūriniai sąjūdžiai, tradicinės šeimos deformacija, visuomenės mobilumas, laiko sinchronizacija, erdvės išsiplėtimas ir kt.
Pagrindinė literatūra
Balkelis, Tomas, <i>Moderniosios Lietuvos kūrimas</i> , Vilnius: LLTI, 2012
Bradley, Jozeph, <i>Voluntary Associations in Tsarist Russia. Science, Patriotism and Civil Society</i> , London: Harvard University Press, 2009
Gerasimov Ilija, <i>Plebeian Modernity. Social Practices, Illegality, and the Urban Poor in Russia, 1906–1917</i> , Rochester: University of Rochester Press, 2018
Malte Rolf, <i>Rzqdy imperialne w kraju nadwiślańskim. Królestwo Polskie i Cesarstwo Rosyjskie (1864–1915)</i> , Warszawa, 2016.
Уильям, Стивен, <i>Либеральные реформы при нелиберальном режиме. Создание частной собственности в России в 1906–1915 гг.</i> , Москва: Ирисэн. Мысль, 2009
Шенк Фритьоф Беньямин, <i>Поезд в современность: мобильность и социальное пространство России в век железных дорог</i> , Москва: Новое литературное обозрение, 2016

Konsultuojančiųjų dėstytojų vardas, pavardė	Mokslo laipsnis	Svarbiausieji darbai mokslo kryptyje (šakoje) paskelbti per pastaruosius 5 metus
Tamara Bairašauskaitė	Habil. dr.	<i>Lietuvos totorių istorija</i> , Vilnius: Lietuvos istorijos institutas, 2021, 496 p. <i>1863–1864 metų sukilėlių kelias į mirtį ir atgimimą</i> , kolektyvinė monografija, sud. T. Bairašauskaitė, Vilnius: Lietuvos nacionalinis

	muziejus, 2019, (autorinis tekstas p. 37–92). Adomo Krescencijaus Gabrieliaus Lopacinskio genealogijų dirbtuvė (XIX a. septintasis-devintasis dešimtmetis), <i>Lietuvos istorijos metraštis</i>, 2019/2, Vilnius, 2019, p. 113–136. Kilka uwag o życiu i twórczości Jerzego Ręczyńskiego, autora poematu Dziewica Litwy Emilia Plater, <i>Rocznik Lituanistyczny</i>, t. 6, 2020, s. 197–220. The Rights and Privileges of the Polish-Lithuanian Nobility: a Benchmark for the Russian Empire’s Legislation o the Latter Half of the Eighteenth and Early Nineteenth Century? <i>The Polish-Lithuanian Commonwealth. History, Memory, Legacy</i>, edited by Andrzej Chwalba and Krzysztof Zamorski, New York and London: Routledge, Taylor & Francis Group, 2021, p. 292–303. Dvarininkės savarankiškumo intencija: Apolinaros Žabaitės-Pliaterienės atvejis, <i>Lietuvos istorijos metraštis</i>, 2021/2, Vilnius, 2021, p. 55–81. Dusetų dvaro transformacija XVI–XIX a., <i>Istorija</i>, 2022, t. 127, nr. 3, p. 5–27. Valdžios, dvaro ir kaimo akistata panaikinus baudžiavą: 1861–1862 m. įvykiai Vilniaus, Kauno ir Gardino gubernijose, <i>Lituanistica</i>, 2023, t. 69, nr. 1(131), p. 33–55. Įtampų slopintojas <i>vel</i> teisėjas <i>vel</i> valdininkas: taikos tarpininkas pobaudžiaviniame kaime, <i>Lietuvos istorijos studijos</i>, 2023, t. 51, p. 22–42. Сям’я Ямантаў у паўстанні 1863–1864 гг. і „Лісты з-пад шыбеніцы“ Канстанціна Каліноўскага, <i>Літва – Беларусь. Дыялаг пра мінулае</i>, Vilnius: Aukso žuvys, 2023, c. 119–154.
--	---

Patvirtinta Istorijos ir archeologijos mokslo krypties Doktorantūros komiteto posėdyje
2024 m. spalio mėn. 24 d., protokolo Nr. 15600-KT-510

Doktorantūros komiteto pirmininkė prof. habil.dr. Tamara Bairašauskaitė